

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní JUDr. Miroslavou Hrehorovou v právní věci žalobce: **J. P.**, bytem X, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Křížová 25, 225 08 Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované číslo II. ze dne 12. 3. 2012 č.j. X,

t a k t o :

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce se podanou žalobou domáhá zrušení výše uvedeného rozhodnutí, jímž žalovaná zamítla námitky a potvrdila rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení č. II. č.j. X ze dne 3. 3. 2011, kterým žalobci uložila vrátit přeplatek na sirotčím důchodu podle ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“), za období od 20.12.2010 do 19.3.2011 v částce 17.111,- Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí.

Soud na úvod poznamenává, že v této věci žalovaná již jednou rozhodovala. Rozhodnutím č.j. X ze dne 18. 4. 2011 zamítla námitky a potvrdila rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení č. II. č.j. X ze dne 3. 3. 2011. Rozhodnutí odůvodnila tím, že došlo k naplnění podmínek § 118a odst. 1 uvedeného zákona, tj. že žalobce musel z okolností předpokládat, že mu byl sirotčí důchod po dni nástupu do zaměstnání vyplacen neprávem.

Poukázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26.5.2010 č.j. 3 Ads 35/2010-54, kterým byl zrušen rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7.10.2009 č.j. 41 Cad 94/2009-26, podle něhož je třeba chápat ustanovení § 118a odst. 1 citovaného zákona jako alternativní skutkové podmínky, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu. Nejvyšší správní soud zde vyvodil, že odpovědnost příjemce dávky je subjektivní odpovědností, přičemž pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění z nedbalosti, nikoliv v úmyslné formě. Citovaný zákon zároveň neobsahuje žádné ustanovení umožňující vyvinění příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Určující tedy je, že žalobce o tom, že se jedná o sirotčí důchod vyplácený neprávem měl a mohl vědět, avšak tyto platby přijal. Konstatovala, že tomuto závěru svědčí skutečnost, že žalobce v oznámení adresovaném žalované ze dne 7.12.2010 sám uvedl, že skutečnost, že nastoupil do zaměstnání má dopad na jeho nárok na sirotčí důchod.

O podané žalobě rozhodl městský soud rozsudkem č.j. 1 Ad 39/2011-33 ze dne 8. 12. 2012. Jako podstatnou otázku sporu označil výklad ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Konstatoval, že toto ustanovení předpokládá pro to, aby plátcí dávky vznikl nárok na vrácení této dávky, popřípadě na náhradu nesprávně vyplacené částky naplnění následujících zákonných podmínek: první podmínkou je vyplacení dávky důchodového pojištění nesprávně ve vyšší částce, než náležela v důsledku nesplnění uložené povinnosti příjemce dávky, popřípadě skutečnost, že příjemce dávky vědomě jinak způsobí, že mu byl vyplacen důchod neprávem nebo ve vyšší částce. V této souvislosti soud poukázal na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20.1.2004 č.j. 5 Ads 19/2003-60 publikované pod číslem 258/2004 Sb. Nejvyššího správního soudu, podle něhož „*soud se musí zabývat tím, zda existuje příčinná souvislost mezi zaviněným porušením povinnosti příjemce dávky důchodového pojištění, totiž porušením povinností písemně ohlásit plátcí dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku podle § 50 odst. 1 zákona ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a skutečnosti, že dávka důchodového pojištění byla vyplacena neprávem (§ 118a odst. 1 zákona ČNR č. 582/1991 Sb.)*“. K tomu soud dodal, že uvedené rozhodnutí stanovilo povinnost soudu zkoumat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti příjemce dávky a neoprávněným vyplacením dávky. V souzené věci bylo prokázáno, že žalobce oznamovací povinnost splnil oznámením, které bylo doručeno žalované 8.12.2010, a proto dospěl k závěru, že nebyla naplněna hypotéza § 118a odst. 1 citovaného zákona, spočívající v nesplnění uložené povinnosti ze strany příjemce dávky a nemohla proto nastoupit sankce v podobě povinnosti vrátit neoprávněně nabytou částku. Soud zdůraznil, že žalobce řádně dostal své zákonné ohlašovací povinnosti a liknavost žalované ohledně vydání rozhodnutí nelze dávat k jeho tíži. Odpovědnost příjemce důchodové částky za vznik přeplatku na pozůstalostním důchodu je odpovědností subjektivní, tzn. že příjemce nese odpovědnost za vznik přeplatku tehdy, pokud vznik přeplatku zavinil.

Po zrušení rozhodnutí žalovaná rozhodla žalobou napadeným rozhodnutím znovu s tím, že opět odkázala na znění ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010 č.j. 3 Ads 35/2010-54, podle něhož pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu musí být splněna alespoň jedna ze skutkových podmínek a kde Nejvyšší správní soud vyvodil, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění z nedbalosti. Zároveň konstatoval, že citovaný zákon neobsahuje žádné ustanovení umožňující vyvinění příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek, a to ani z důvodu, že splátky důchodu byly orgánem sociálního zabezpečení poukázány omylem. K odkazu žalobce na rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 Ads 19/2003-60 žalovaná uvedla, že tento nelze na žalobcův případ použít s tím, že nezpochybňuje, že by žalobce nesplnil oznamovací povinnost. Z toho důvodu

také nespojuje odpovědnost za vznik přeplatku s nesplněním informační povinnosti. Žalovaná připomněla, že oznamovací povinnost nebyla jedinou povinností, kterou zákon účastníkovi ukládá. Druhou povinností je nepřijmout, respektive bezodkladně vrátit důchod, o němž musel z okolností předpokládat, že mu nenáleží. Žalovaná tedy spatřuje zaviněné porušení právní povinnosti žalobce v přijetí, resp. nevrácení, neoprávněně vyplacené dávky sirotčího důchodu, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem. V rozhodnutí žalovaná uvádí, že žalobce si musel být vědom toho, že mu již sirotčí důchod nenáleží, a to s ohledem na skutečnost, že žalobce je absolventem právnické fakulty, z předcházející zkušenosti žalobce s odnětím sirotčího důchodu a zároveň z poučení, které se mu dostalo ze strany České správy sociálního zabezpečení. Z těchto skutečností má žalovaná za prokázané, že došlo k porušení povinnosti zaviněným jednáním ve formě nedbalosti a zároveň že je dána příčinná souvislost mezi zaviněným porušením právní povinnosti a vznikem přeplatku.

Podle žalované povinnost vrátit neprávem vyplacenou částku vyplývá z celého právního řádu České republiky. V této souvislosti poukázala na úpravu bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku a znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu, obsažené v trestním zákoníku. Žalovaná doplnila, že žádný z orgánů veřejné moci nemůže legalizovat protiprávní jednání spočívající ve využití cizího omylu a ponechání si částky, která nenáležela. Také připomněla výchovný aspekt dané situace.

Závěrem žalovaná shrnula, že:

- 1) v souladu s právním názorem Městského soudu v Praze se zabývala příčinnou souvislostí mezi zaviněným porušením právní povinnosti účastníka řízení a vznikem přeplatku na sirotčím důchodu;
- 2) tím, že účastník řízení přijal, resp. bezodkladně nevrátil důchod, o němž musel z okolností předpokládat, že mu nenáleží, účastník řízení zaviněně porušil právní povinnost vyplývající z ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.;
- 3) existuje příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti účastníka řízení nepřijmout (vrátit) důchod, o němž musel z okolností předpokládat, že mu byl vyplacen neprávem, a vznikem přeplatku na důchodu, neboť pokud by účastník řízení tento důchod nepřijal, resp. bezodkladně vrátil, přeplatek by nevznikl;
- 4) v rámci námitkového řízení Česká správa sociálního zabezpečení neshledala za prokázané tvrzení účastníka řízení, že sirotčí důchod přijal v dobré víře a že vzhledem k okolnostem případu a svým osobním poměrům nemohl vědět, že mu důchod nenáleží, a to z důvodu:
 - a) jeho předchozí zkušenosti s postupem České správy sociálního zabezpečení ve věci sirotčího důchodu v případě ukončení studia a uzavření pracovního poměru,
 - b) možnosti seznámit se s právní úpravou nároku na sirotčí důchod jak z veřejně dostupných zdrojů, tak během studia na právnické fakultě,
 - c) osobních poměrů účastníka řízení, který je absolventem právnické fakulty,
 - d) existujícího obecného právního vědomí ve společnosti, jehož součástí je znalost, že na sirotčí důchod má nárok pouze nezaopatřené dítě (tj. osoba nevykonávající zaměstnání).

Žalobce v podané žalobě uvádí námitky z předchozího řízení a protože jsou obou stranám dostatečně známy argumenty žalobce, soud nepovažuje za nutné znovu uvádět ty, které opakuje. V tomto řízení žalobce argumentuje především tím, že žalovaná nerespektovala závazný právní názor uvedený ve zrušujícím rozsudku. Pouze rozšířeně opakuje argumenty obsažené již v původním rozhodnutí o námitkách. Žalobce nesouhlasí s tím, že by ze zákona vyplývala povinnost vrátit přeplatek. K tomu dodává, že zákon nestanovuje povinnost odmítnout platbu či ji vrátit, ale vznik nároku plátce důchodu na vrácení. Podle žalobce žalovaná zaměňuje příčinu a následek presumovaný právní normou. K odkazu žalované na rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 3 Ads 35/2010-54 ze dne 26. 5. 2010 žalobce uvádí,

že názor v něm obsažený se týká zcela jiné právní situace. Souhlasí s tím, že k naplnění podmínky uvedené v ustanovení § 118a zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení postačuje zavinění z nedbalosti, nicméně namítá, že v jeho případě nejsou naplněny podmínky jejího uplatnění. Žalobce uvádí, že na jeho situaci dopadá nejvíce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 3 Ads 20/2007-24 ze dne 25. 4. 2007, z něhož vycházel i soud při předchozím rozhodování. Podle žalobce argumentace žalované vede k absurdnímu závěru, že totiž ustanovení § 118a zákona č. 582/1991 Sb. se v podstatě nikdy nemůže uplatnit na ochranu oprávněného z důchodu, neboť pokud možnou rozhodnou skutečnost neohlásí, tak nesplnil svou povinnost, a pokud ji ohlásí, ale k výplatě důchodu dojde, tak dle žalované vždy musí vědět o tom, že mu důchod nenáleží. Za smysl daného ustanovení zákona považuje v tom, že chrání oprávněného z důchodu proti takovému jednání ČSSZ, kdy oprávněný neporušil žádnou svou povinnost. Zákon navíc stanoví jako podmínku pro povinnost vrátit přeplatek naplnění celého odpovědnostního schématu (protiprávnost, škodlivý následek, kauzální nexus, zavinění).

Žalobce namítá, že žalované se nepodařilo prokázat naplnění všech bodů odpovědnostního schématu, a proto je rozhodnutí nezákonné. Dle názoru žalobce, ve světle judikatury Nejvyššího správního soudu a zjištěného skutkového stavu věci není možné, aby žalobce byl povinen přeplatek vrátit.

K argumentaci žalované, že žalobce vystudoval právnickou fakultu a k tomu, že mu byla poskytnuta informace i podmínkách nároku na sirotčí důchod, z čehož vyvodila, že žalobce si musel být vědom schématu nároku na dávku, žalobce uvádí, že bral toto poučení za rozhodující a řídil se jím a nyní mu je úplné dodržení a postup dle tohoto poučení žalovanou vyčítán. To, že vystudoval právnickou fakultu nezakládá právo postupovat vůči němu s větší tvrdostí. Argumentaci žalované považuje za nepochopitelnou, neboť ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. vůbec neoperuje s termínem osobní poměry příjemce a také za absurdní, neboť je to právě žalovaná, která je vybavena speciálním odborně vzdělaným a školeným aparátem k provádění řádného výkonu svých pravomocí a povinností, na rozdíl od všeobecného právního vzdělání žalobce.

Za nutné žalobce nepovažuje reagovat na tvrzení žalované o jeho nepoctivosti a omezil se pouze na konstatování, že pokud orgán veřejné moci jen proto, že žalobce využívá svých práv daných mu zákonem, nepatřičně hodnotí jeho osobu, potom to svědčí o odbornosti, nestrannosti a kvalitě rozhodování žalované více než cokoli jiného. Odkaz na bezdůvodné obohacení považuje za naprosto nesmyslné, neboť soukromé a veřejné právo je odděleno a není možné při výkonu státní moci - v pozici nadřízenosti a podřízenosti - takto uvažovat. V této souvislosti zopakoval, že ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. slouží k ochraně příjemce dávky a ne k ochraně orgánu veřejné moci, a proto obsahuje pravidlo jiné oproti občanskému právu. Podle žalobce žalovaná nepochopila význam a smysl daného ustanovení zákona. Žalobce nijak aktivně nepůsobil při výplatách důchodu, což ani nemohl, neboť mu byly platby poukazovány na jeho bankovní účet. Žalobce navíc vycházel z informací získaných od pracovníků České správy sociálního zabezpečení, podle nichž důchod náleží i v jakési ochranné době, a i proto se nijak detailně nevěnoval této záležitosti. Dostalo se mu ze strany žalované několik rozporuplných informací s tím, že pro jistotu vyčkal na rozhodnutí o důchodu samotném a na vyřešení nastalé situace. Žalobce zdůrazňuje, že vůbec nic nezatajoval, což dosvědčuje e-mailová komunikace se žalovanou. Kdyby byl nepoctivý, jak tvrdí žalovaná, tak by vůbec žalovanou nekontaktoval. Byl to právě on, který svým odpovědným přístupem přispěl k tomu, že žalovaná platby zastavila.

Projev žalované v rozhodnutí považuje žalobce nepatřičný a až téměř nevkusný, arogantní s tím, že nepřímé vyhrožování trestní sankcí za trestný čin podvodu již přesáhl míru přípustnou v demokratickém právním státě.

Na závěr žalobce poznamenal, že žalovaná naprosto nerespektovala právní názor Městského soudu v Praze a bez jakéhokoli zdůvodnění tím porušila vázanost pravomocným rozsudkem. Městský soud v Praze jednoznačně stanovil, že nebyla naplněna hypotéza § 118a odst. 1. zákona č. 582/1991 Sb. Nesouhlasila-li žalovaná s tímto rozhodnutím, potom mohla a měla využít kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu. Žalovaná v podstatě prezentuje zcela shodné argumenty jako v původním rozhodnutí o námitkách, které jsou doplněny spekulativními a nepřiléhavými soudy a závěry. Žalobce byl chybně poučen o svých právech, posléze uveden v omyl a když začal důsledně hájit svá práva dočkal se nezákonného rozhodnutí o námitkách. Žalobce tvrdí, že jednal v dobré víře a legitimně očekával profesionalitu a správnost postupu správního orgánu, zvláště když on sám dostal všem svým povinnostem. Žalovaná v novém rozhodnutí o námitkách nepřinesla žádné nové zásadní argumenty a neprokázala tak ani zavinění žalobce, ani kauzální nexus, když tento je na základě skutkového stavu nemožno přičítat žalobci, protože příčinná souvislost je jednoznačně spojena s jejím pochybením. Pokud není možné prokázat kauzální nexus, potom není možné ani naplnit odpovědnostní schéma a shledat tak odpovědnost žalobce.

Žalovaná ve vyjádření k žalobě poukázala na znění ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Podle ní toto ustanovení upravuje obecně odpovědnost příjemce dávky důchodového pojištění a jeho povinnost vrátit důchod vyplacený neprávem nebo ve vyšší částce než náležel za předpokladu, že

- 1) nesplnil některou jemu uloženou povinnost,
- 2) přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel,
- 3) vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel.

Ve všech těchto případech vzniká příjemci dávky povinnost vrátit neprávem vyplacené částky. V daném případě je podle žalované nepochybné, že žalobce věděl, že nástupem do zaměstnání jeho nárok na sirotčí důchod zaniká, jak je zřejmé z citace jeho oznámení ze dne 7.12.2010, v němž doslova uvádí: „oznamuji Vám, že dne 1.12.2010 mi vznikl pracovní poměr nástupem do zaměstnání, což má dopad na můj nárok na sirotčí důchod.“ Kromě toho byl o podmínkách nároku na sirotčí důchod podrobně informován.

Žalovaná trvá na svém názoru, že skutečnost, že nástup do zaměstnání v zákonem stanovené lhůtě oznámil a že žalovaná mohla a měla výplatu důchodu zastavit, nemůže být důvodem pro to, aby si neprávem vyplacené částky žalobce ponechal a nevrátil je, zvláště když se jedná o státní prostředky. Žalovaná nepopírá, že žalobce splnil svou ohlašovací povinnost a že bylo na žalované, aby výplatu sirotčího důchodu zastavila, resp. rozhodla o zániku nároku na tento důchod. To také učinila, i když z technických důvodů s určitým zpožděním. Tato skutečnost však nic nemění na tom, že žalobce měl a mohl vědět, že se jedná o sirotčí důchod vyplácený po zániku nároku na něj, a přesto jej přijal.

Na závěr se omluvila za výroky uvedené v odůvodnění rozhodnutí. Podle jejího názoru šlo o nedorozumění s tím, že se snažila žalobci situaci vysvětlit, v žádném případě neměla v úmyslu jakékoliv hodnocení jeho osoby nebo dokonce vyhrožování možností trestního postihu. Žalovaná lituje, že si žalobce informace zdůvodňující napadené rozhodnutí takto vysvětlil. Nemůže však přistoupit na výklad zužující povinnost příjemce dávky vrátit důchod neprávem vyplacený pouze v případě, že nesplnil některou jemu uloženou povinnost.

Ze správního spisu soud zjistil, že rozhodnutím ze dne 12. 11. 2010 byl žalobci podle § 54 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, uvolněn ode dne 20. 9. 2010 sirotčí důchod ve výši 5.575,- Kč měsíčně. V tomto rozhodnutí byl informován o výplatě dávek důchodového pojištění i o povinnostech občanů v důchodovém

pojištění, zejména o jejich ohlašovací povinnosti rozhodných skutečností. Jak bylo výše uvedeno, rozhodnutím ze dne 3. 3. 2011 byla žalobci uložena povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu za dobu od 20. 12. 2010 do 19. 3. 2011 v částce 17.111,- Kč, a to do tří dnů od právní moci rozhodnutí. Mimo jiné je ve spise založen výpis z elektronické komunikace mezi žalobcem a pracovníci České správy sociálního zabezpečení. V návaznosti na telefonický hovor bylo žalobci sděleno, že ČSSZ obdržela oznámení o vzniku pracovního poměru s tím, že oznámení nebylo do dne 21. 2. 2011 zapracováno, neboť dávkový spis byl v řízení ohledně provedení změny adresy. V tomto mailu ze dne 21. 2. 2011 referentka také sdělila, že mu sirotčí důchod nenáleží s tím, že navíc vyplacené dávky mu budou předepsány k úhradě. Žalobce se v další zprávě ptal na ochranu lhůtu s tím, že mu o ní měla povědět jiná referentka. V odpovědi odkázala na znění § 50 odst. 1 zákona o provádění a organizaci sociálního zabezpečení a sdělila mu, že dodržel oznamovací povinnost s tím, že již není podle uvedeného ustanovení nezaopatřeným dítětem a že mu nárok na sirotčí důchod zaniká.

Soud po provedeném dokazování dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

Mezi účastníky je nadále sporná otázka týkající se aplikace ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. předpokládá pro to, aby plátcí dávky vznikl nárok na vrácení této dávky, popřípadě na náhradu nesprávně vyplacené částky naplnění následujících zákonných podmínek: první podmínkou je vyplacení dávky důchodového pojištění nesprávně ve vyšší částce, než náležela v důsledku nesplnění uložené povinnosti příjemce dávky, popřípadě skutečnost, že příjemce dávky vědomě jinak způsobí, že mu byl vyplacen důchod neprávem nebo ve vyšší částce. V této souvislosti soud stejně jako v předchozím rozhodnutí poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20.1.2004 č.j. 5 Ads 19/2003-60, podle něhož „soud se musí zabývat tím, zda existuje příčinná souvislost mezi zaviněným porušením povinnosti příjemce dávky důchodového pojištění, totiž porušením povinností písemně ohlásit plátcí dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku podle § 50 odst. 1 zákona ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a skutečnosti, že dávka důchodového pojištění byla vyplacena neprávem (§ 118a odst. 1 zákona ČNR č. 582/1991 Sb.)“.

V souzené věci není sporu o tom, že žalobce oznamovací povinnost splnil, když dne 7. 12. 2010 sdělil žalované, že dne 1. 12. 2010 nastoupil do zaměstnání. Stěžejním argumentem v žalobou napadeném rozhodnutí je, že žalobce musel z okolností předpokládat, že mu byl sirotčí důchod vyplácen neprávem. K prokázání této skutečnosti žalovaná uvedla, že se nelze vymlouvat na neznalost právních předpisů, dále že žalobce vystudoval právnickou fakultu s tím, že povinným předmětem je i právo sociálního zabezpečení. Podle žalované o tom, že žalobce věděl o neprávem vyplacené dávce svědčí i dřívější komunikace mezi žalobcem a Českou správou sociálního zabezpečení.

Výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího správního soudu stanovilo povinnost soudu zkoumat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti příjemce dávky a neoprávněným vyplacením dávky. V rozhodnutí, na které poukazovala žalovaná, č.j. 3 Ads 35/2010-54 ze dne 26. 5. 2010 Nejvyšší správní soud konstatoval, že: „*Schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“).*“ Mimo jiné ze znění předmětného ustanovení taky vyvodil, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky je tzv. subjektivní odpovědností.

Prvky každého odpovědnostní vztahu jsou 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností; 2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.

Nejvyšší správní soud označil otázku zavinění za klíčovou. Také připomněl, že zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ani další předpisy práva sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Proto je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinního a praktického konsensu v celém právním řádu.

Z výkladu citovaného ustanovení § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní formě. Nejvyšší správní soud také doplnil, že z dikce uvedeného ustanovení neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán Českou správou sociálního zabezpečení, ale ani to, že by se za splnění všech ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť zákon č. 582/1991 Sb. neobsahuje žádné ustanovení umožňující exkulpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Vyvodil, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat ex offio žalovaná, neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu. Jak bylo ovšem výše naznačeno, citované ustanovení 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. obsahuje vícero dílčích skutkových podstat vzniku odpovědnosti za přeplatek, přičemž ne u všech z nich lze výkladem dovodit nutnost prokazování prvku zavinění. V souzené věci je však relevantní ta skutková podstata, v níž je zavinění alespoň ve formě nedbalosti implicitně obsaženo (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“).

V daném případě žalovaná zkoumala, zda byly naplněny všechny prvky odpovědnostního vztahu za přeplatek na sirotčím důchodu. Jak bylo uvedeno, vycházela z toho, že žalobce o povinnosti věděl, neboť již jednou mu zanikl nárok na sirotčí důchod v důsledku ukončení studia. Navíc byl v rozhodnutí o obnovení výplaty dávky poučen o povinnosti informovat žalovanou o rozhodných skutečnostech pro výplatu dávek. Podstatné v této věci je, že žalobce si byl vědom zániku nároku na důchod, když v předepsané lhůtě oznámil žalované, že nastoupil do zaměstnání. Z jeho jednání lze usuzovat, že věděl o tom, že mu nástupem do zaměstnání zanikl nárok na sirotčí důchod. Za této situace mohl a měl vědět, že po zániku nároku na důchod mu byly dávky vypláceny neprávem. Beze sporu lze souhlasit s žalobcem v tom, že bylo povinností žalované, aby zajistila pozastavení výplaty dávek tak, aby vůbec nedošlo k přeplatku, obzvlášť za situace, když žalobce splnil svou oznamovací povinnost. Na druhou stranu z ustanovení § 118 a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. vyplývá, že povinností příjemce dávky není jen ohlásit rozhodnou skutečnost, ale i vrátit neprávem vyplacenou dávku. Pokud tuto povinnost žalobce nesplnil dříve, nezbývalo žalované nic jiného, než mu uložit povinnost vrátit vzniklý přeplatek rozhodnutím. Podle názoru soudu povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku má příjemce dávky i tehdy, když přijal částku v dobré víře, neboť je zde zřejmý veřejný zájem na tom, aby dávky důchodového zabezpečení byly vypláceny jen v souladu se zákonem, který převyšuje dobrou víru jednotlivce.

Soud se ztotožňuje s žalobcem i v tom, že zvolený způsob argumentace o nepoctivosti žalobce, trestní odpovědnosti a podobně, byl nešťastný. Sama žalovaná se ve vyjádření k žalobě za tento způsob omluvila. Přestože soud nepovažuje argumentaci žalované za správnou, tato skutečnost neměla vliv na zákonnost rozhodnutí. V dalších rozhodnutích by se

žalovaná měla oprostít od hodnocení příjemců dávky a sama se snažila vést referenty k tomu, aby řádně a včas rozhodovali.

Pokud jde o námitku žalobce, že žalovaná se neřídila právním názorem uvedeným v předcházejícím rozsudku zdejšího soudu, soud k tomu uvádí, že v předchozím rozhodnutí žalovaná nezkoumala zavinění žalobce, což bylo hlavním důvodem pro zrušení rozhodnutí. Podle názoru soudu na danou věc dopadá rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 3 Ad s 35/2010-54 ze dne 26. 5. 2010 s tím, že ve vztahu k prokázání zavinění žalovaná dostatečně prokázala všechny prvky odpovědnostního vztahu .

Vzhledem k uvedenému soud konstatuje, že rozhodnutí žalované bylo vydáno v souladu s právním předpisem o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, soud neshledal jiné pochybení, a proto žalobu jako nedůvodnou zamítl dle § 78 odst. 7 s.ř.s.

O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 a 2 s.ř.s.. Žalobce neměl ve věci úspěch a žalované žádné náklady řízení nepřisluší.

P o u č e n í:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 27. července 2012

JUDr. Miroslava Hrehorová
samosoudkyně